

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Integracja bibliotekarzy Czytelni Niemieckich

Author: Elżbieta Grabarska

Citation style: Grabarska Elżbieta. (2003). Integracja bibliotekarzy Czytelni Niemieckich. "Biuletyn EBIB" (Nr 7 (47), (2003)).

Uznanie autorstwa - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Elżbieta Grabarska
Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego
Biblioteka Niemiecka

Integracja bibliotekarzy Czytelni Niemieckich

"Czytelnia Niemiecka" (niem. Deutscher Lesesaal) jest nazwą własną, nadaną przez Instytut Goethego placówkom bibliotecznym, które powstają w byłych krajach socjalistycznych od początku lat 90. minionej dekady. [1] Pomysł, realizowany od 10 lat, zaowocował do połowy 2002 roku otwarciem 53 Czytelni Niemieckich w państwach Europy Południowej i Środkowo-Wschodniej, oraz na terenie Azji. W Polsce w tym czasie powstały cztery Czytelnie: w Szczecinie, Poznaniu, Wrocławiu i Katowicach, merytorycznie podległe Instytutom Goethego w Warszawie i Krakowie. [2]

Czytelnie powstają w wyniku podpisania umowy partnerskiej między biblioteką goszczącą Czytelnią Niemiecką i Instytutem Goethego. Zawierane porozumienie zobowiązuje obydwie strony do zagwarantowania podstawowych warunków pracy czytelni. Biblioteka oddaje do dyspozycji czytelni pomieszczenie *uzgodnione przez partnerów porozumienia w celu takiego ustawienia zbiorów czytelni, by książki, czasopisma i materiały audiowizualne mogły być oddzielnie i właściwie udostępniane* [3] i oddelegowuje personel - *powierza opiekę nad zbiorami [...] co najmniej jednemu wykwalifikowanemu, mówiącemu po niemiecku bibliotekarzowi. Bibliotekarz ten ma również udzielać informacji o tych zbiorach.* [4] Strona niemiecka natomiast zaopatruje czytelnię w zbiory biblioteczne i sprzęt odtwarzający, przy czym *wszystkie przekazane do dyspozycji materiały biblioteczne i sprzęt pozostają własnością Republiki Federalnej Niemiec. Zostały one powierzone Bibliotece na czas trwania niniejszej umowy.* [5] Punkt 6. porozumienia mówi, że *Instytut Goethego stara się o stałe podnoszenie kwalifikacji bibliotekarzy, odpowiedzialnych za czytelnię Niemiecką, szczególnie kwalifikacji językowych i zawodowych.*

To ostatnie zobowiązanie Instytut Goethego wypełnia w różny sposób. Przede wszystkim zapewnia każdemu pracownikowi czytelni możliwość uczestniczenia w kursie językowym na terenie Niemiec. Kursy takie organizowane są w miastach, w których znajdują się Instytuty Goethego, a jest ich szesnaście - rozrzuconych po całym Niemczech. Poza Monachium są to m.in.: Stuttgart, Düsseldorf, Berlin, Hamburg, a także malowniczo położone mniejsze miejscowości, jak: Schwäbisch Hall, Murnau czy Prien. Znajomość języka niemieckiego przez bibliotekarzy pracujących w czytelni (jak o tym mówi wyżej cytowany zapis w umowie), jest podstawowym warunkiem prawidłowego funkcjonowania placówki. Kilkutygodniowy pobyt na kursie umożliwia nie tylko pogłębienie znajomości języka, ale także daje okazję do uczestniczenia w różnego typu wydarzeniach kulturalnych, często bardzo ściśle związanych z obyczajowością danego landu. Doświadczenia te są bezcenne w pracy w Czytelni Niemieckiej, której głównym zadaniem jest ukazywanie i promowanie dorobku kulturalnego naszego zachodniego sąsiada - *Czytelnia Niemiecka dostarczać ma ludności na obszarze działalności Biblioteki, przy której powstała, informacji o kulturze, społeczeństwie, polityce, gospodarce, prawie i historii Niemiec.* [6]

Dokształcanie zawodowe bibliotekarzy pracujących w Czytelniach Niemieckich odbywa się w ramach kilkudniowych seminariów szkoleniowych. Każde z nich organizowane jest przez wybrany zagraniczny Instytut Goethego, przy współpracy centralnej administracji w Monachium. Dla Czytelni Niemieckich zlokalizowanych w Europie Południowej i Środkowo-Wschodniej odbyły się do 2003 roku cztery takie seminaria. Pierwsze z nich miało miejsce

w 1995 roku w Budapeszcie, gdzie m.in. zapoznano uczestników z kierunkami rozwoju bibliotekoznawstwa w Niemczech i na Węgrzech. Następne seminarium w 1996 roku, w Pradze było poświęcone wzajemnym relacjom między bibliotekarzem a użytkownikiem. W 1999 roku w Krakowie skupiono się na problematyce gromadzenia zbiorów, a w roku 2000 i 2002 seminarium odbyło się w dwóch turach w Monachium i dotyczyło Internetu jako nowego źródła informacji. Spotkanie trwało każdorazowo pięć dni. Wszelkie koszty związane z realizacją programu, pobytem i dojazdem uczestników, pokrywa strona niemiecka.

Istotną zaletą szkoleń jest to, że oprócz edukacji językowej i zawodowej są one znakomitą okazją do utrwalania i poszerzania niemieckiego specjalistycznego słownictwa bibliotekarskiego, w szczególności używanego w pracy z wykorzystaniem multimedialnych.

Jednym z podstawowych celów organizowanych seminariów jest integracja bibliotekarzy i pogłębianie na każdym spotkaniu więzi koleżeńskich. Więzy te wspomagają ułatwia wymianę doświadczeń - tą bardziej oficjalną, przewidzianą w programie seminarium i tą nieformalną, odbywającą się podczas rozmów w "kularach" między uczestnikami, pochodzącymi z Węgier, Słowenii, Bułgarii czy Rumunii.^[7] Jest to dla wszystkich bardzo ważna, ponieważ bibliotekarze pracują w różnych środowiskach, w bibliotekach różnego typu - publicznych, naukowych, technicznych. Wspólne problemy dyskutowane i rozwiązywane w trakcie takich "paneli" inspirowane do wprowadzania w swoich czytelniach nowych form pracy (wystawy, koncerty, spotkania autorskie, wymiana informacji pocztą elektroniczną, wykłady itp.).

Uczestnicy szkoleń uświadamiają sobie jeszcze wyraźniej, że w działalności informacyjnej bardzo ważne są kompetencje merytoryczne bibliotekarza, zgodnie z zasadą, że aby informować innych, trzeba być samemu doinformowanym. O nowoczesnym bibliotekarstwie i oczekiwanej postawie pracownika informacji naukowej szeroko rozmawiano już na jednym z pierwszych szkoleń w Pradze, w 1996 roku. Instytut Goethego kładzie ogromny nacisk na jakość kontaktu z użytkownikiem w Czytelniach Niemieckich. Dobro czytelnika, wychodzenie naprzeciw jego zapotrzebowaniu na informację jawi się jako nadrzędny warunek prawidłowej działalności czytelni. Każdy uczestnik seminarium w Pradze otrzymał kilkustronicowe opracowanie dotyczące działalności informacyjnej w Czytelniach Niemieckich. Materiały te (do użytku wewnętrznego) zawierają, m.in. *Vier Schritte bei der Beantwortung einer Anfrage* - kilkanaście wskazówek, jak w profesjonalny sposób, krok po kroku znajdować odpowiedź na zapytanie użytkownika. Natomiast w rozdziale poświęconym wymaganiom stawianym profesjonalnemu pracownikowi informacji podkreślono, że *Freundlichkeit und Hilfsbereitschaft stehen für Sie immer an erster Stelle* - najważniejsza jest przyjacielska i zawsze gotowa do pomocy postawa bibliotekarza. Udzielanie informacji wszystkim użytkownikom ma być oczywistością, a nie uciążliwym obowiązkiem. Czytelników odwiedzających bibliotekę określono mianem gości naszej biblioteki.^[8]

Aby Czytelnie Niemieckie mogły pełnić na swoim terenie funkcję centrum informacji o Niemczech, jak to na początku ich działalności określił Instytut Goethego, gromadzone w nich materiały poza walorem aktualności powinny spełniać jeszcze kilka warunków - być napisane w języku niemieckim, dotyczyć Niemiec i prezentować wysoki poziom zarówno autorów jak i edycji oraz wydawnictw. Warsztaty szkoleniowe przybliżające i omawiające szczegółowo powyższe zagadnienia zorganizowano w ramach spotkania, które odbyło się w Krakowie w 1999 roku.

Każda z powstających czytelni otrzymała w depozyt na początku swojego istnienia tzw. zbiór podstawowy, obejmujący 3000 książek, 300 kaset wideo, 250 kaset magnetofonowych oraz w prenumeracie ok. 30 tytułów gazet i czasopism. Dynamiczny rozwój czytelni spowodował, że ich stan posiadania po 10 latach istnienia podwoił się i poszerzył o nowe media: płyty kompaktowe, bazy danych na CD-ROM-ach, płyty DVD. Stosując się do sugestii Instytutu Goethego (preferować materiały prezentujące współczesność Niemiec), pracownicy czytelni sami sporządzają zamówienia na nowości wydawnicze, kierując się zainteresowaniami i propozycjami swoich użytkowników oraz własną koncepcją profilu gromadzenia zbiorów.

Do stałych i najbardziej oczekiwanych przez uczestników seminariów punktów programu

należy zwiedzanie biblioteki Instytutu Goethego - organizatora spotkania. Biblioteki Instytutu Goethego w świecie łączy bardzo wiele, przede wszystkim przyjęty system opracowania rzeczowego i formalnego zbiorów. Umożliwia on użytkownikowi szybką orientację w zbiorach biblioteki, niezależnie od miasta czy kontynentu, w którym się znajduje. Każda biblioteka ma jednak swoją specyfikę, tak jeśli chodzi o profil gromadzonych materiałów, warunki ich udostępniania, a także ich ekspozycję w zajmowanym pomieszczeniu. Zwiedzanie bibliotek z całą ich różnorodnością pomaga opiekunom czytelń w stałym unowocześnianiu sposobów dostępu użytkowników do zbiorów w swoich placówkach.

W 1999 roku, w ramach seminarium odbywającego się w Krakowie, uczestnicy odwiedzili także Czytelnię Niemiecką w Katowicach, utworzoną przy Bibliotece Uniwersytetu Śląskiego. Prezentacja czytelni spotkała się z dużym zainteresowaniem. Podkreślano racjonalne, przyjazne dla użytkowników wykorzystanie zajmowanej powierzchni, przejrzysty układ księgozbioru oparty na niemieckim systemie klasyfikacji, estetykę wnętrza. [9] Ważnym punktem programu pobytu w Katowicach było zwiedzanie Biblioteki Śląskiej. Jedną z najnowocześniejszych bibliotek w Europie zachwyliła opiekunów czytelni z ponad dziesięciu krajów, funkcjonalną architekturą, przyjazną aranżacją pomieszczeń, zautomatyzowanym systemem magazynowania i udostępniania zbiorów.

Ostatnie, ubiegłoroczne seminarium odbyło się po raz pierwszy na terenie Niemiec, a nie, jak do tej pory, w jednym z państw Europy Środkowej. Wybór miejsca podyktowany został problematyką, która dominowała na spotkaniu. Organizatorzy bowiem, świadomi tego, iż coraz więcej czasu w pracy Czytelni Niemieckich zajmuje działalność informacyjna, przewidzieli jako temat wiodący szkolenie w zakresie nowych źródeł informacji, jakimi są Internet i bazy danych na płytach CD-ROM. Optymalne warunki dostępu do stanowisk komputerowych mogła uczestnikom zapewnić tylko centrala Instytutu Goethego w Monachium, udostępniając swoją salę szkoleniową. Kilkogodzinne warsztaty, wykorzystujące głównie linki umieszczone na stronie internetowej Instytutu Goethego www.goethe.de [10] pozwoliły znaleźć odpowiedź na większość z zadanych przez prowadzącego pytań, dotyczących m.in. aktualnych wydarzeń kulturalnych i społecznych Niemiec, sytuacji cudzoziemców, możliwości kształcenia się na wyższych uczelniach w Niemczech. Również zajęcia omawiające bazy danych na płytach CD-ROM dały uczestnikom seminarium okazję - często jedyną - do zapoznania się z ich zawartością, zanim wybrane tytuły trafiły na listy zamówień w Czytelniach Niemieckich. Atrakcyjną nowością tego spotkania była okazja zapoznania się - w ramach specjalnych zajęć - z kilkoma monachijskimi księgarniami. Pozwoliło to na pierwszy kontakt z licznymi nowościami wydawniczymi niemieckiego rynku księgarskiego. Spotkanie zaowocowało między innymi poszerzeniem wiedzy na temat niemieckiej współczesnej literatury pięknej, a także kolejnymi zamówieniami w Instytucie Goethego i uaktualnieniem własnych zbiorów.

Organizatorzy seminariów starali się oprócz spotkań i dyskusji uatrakcyjnić pobyt uczestników poprzez zwiedzanie miasta i spotkania z kulturą. Szczególnie ciekawy był pomysł zwiedzania Pragi śladami Franza Kafki, co stało się swoistą lekcją o życiu i twórczości tego znanego pisarza. W Monachium natomiast zaproszono opiekunów czytelń na spektakl teatralny według sztuki Thomasa Bernharda.

Uczestnicy seminariów są regularnie informowani o aktualnej sytuacji Czytelni Niemieckich w świecie, perspektywach ich rozwoju, planowanych nowych lokalizacjach itp. Podkreślana jest wzrastająca rola czytelni w propagowaniu kultury Niemiec na obszarach swojego działania. Obecny każdorazowo na seminariach dyrektor Instytutu Goethego informuje bibliotekarzy o inicjatywach, zmianach i kondycji finansowej Instytutu. Informacje o wszystkich ważnych wydarzeniach i imprezach przekazywane są na bieżąco poprzez stronę internetową Instytutu Goethego oraz pocztę elektroniczną. Informacje te, szczególnie o charakterze kulturalnym, są bardzo przydatne w codziennej pracy z czytelnikiem.

W styczniu 2001 roku nastąpiło połączenie Instytutu Goethego z fundacją Inter Naciones. Dzięki temu Instytut Goethego Inter Naciones stał się największą organizacją promującą kulturę niemiecką za granicą. Jego misja polega na propagowaniu za granicą języka niemieckiego, wspieraniu międzynarodowej współpracy kulturalnej, a także

przekazywaniu wszechstronnego obrazu Republiki Federalnej Niemiec poprzez informacje o życiu kulturalnym, społecznym, gospodarczym i politycznym kraju.

Stałe doskonalenie zawodowe, wymiana doświadczeń, integracja środowiska bibliotekarzy to elementy, których pozytywny wpływ na jakość pracy w Czytelniach Niemieckich trudno przecenić, dlatego wszystkie organizowane przez Instytut Goethego szkolenia i spotkania są oczekiwane i wysoko oceniane przez uczestników jako ważny czynnik ich rozwoju indywidualnego i zawodowego.

Przypisy

[1] *Porozumienie w sprawie zorganizowania Czytelni Niemieckiej (umowa użyczenia)* zawierane każdorazowo pomiędzy Instytutem Goethego a biblioteką.

[2] Na temat Czytelni Niemieckich szukaj, m.in. w: SZTARK, B. Czytelnie Niemieckie w Polsce. *Bibliotekarz Zachodniopomorski*. 1995, nr 1-2, s. 45 - 48; SZTARK, B. Czytelnie Niemieckie w krajach Europy środkowej, południowej i Wspólnoty Niepodległych Państw. *Bibliotekarz Zachodniopomorski*. 1996, nr 4, s. 27-32; AUGUSTYNOWSKA, Irena. Czytelnie niemieckie - Deutsche Lesesäle. *Bibliotekarz*. 2002, nr 4, s. 18-21; Deutsche Lesesäle an Partnerbibliotheken im Ausland. In *Goethe - Institut Inter Nationes* [on-line]. [dostęp 30 czerwca 2003]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.goethe.de/z/moe/deindex.htm>

[3] *Porozumienie w sprawie zorganizowania Czytelni Niemieckiej (umowa użyczenia)*. Pkt. 4.

[4] *Porozumienie w sprawie zorganizowania Czytelni Niemieckiej (umowa użyczenia)*. Pkt. 5.

[5] *Porozumienie w sprawie zorganizowania Czytelni Niemieckiej (umowa użyczenia)*. Pkt. 3.

[6] *Porozumienie w sprawie zorganizowania Czytelni Niemieckiej (umowa użyczenia)*. Pkt. 2.

[7] Spotkania odbywają się w języku niemieckim nie tylko w swojej oficjalnej części.

[8] Materiały szkoleniowo - informacyjne, opracowane przez Instytut Goethego: *Informationsarbeit in den Deutschen Lesesälen, Tips für die Informationsarbeit in den Deutschen Lesesälen*.

[9] GRABARSKA, Elżbieta, Kwiecień A. Biblioteka dla wszystkich. *Gazeta Uniwersytecka*. 2002, nr 11, s. 18-19.

[10] *Goethe - Institut Inter Nationes* [on-line]. [dostęp 30 czerwca 2003]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.goethe.de/>

